

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: Nederland een gidsland? Interview met promovenda Stefanie Massink

Auteur: Anna Teijeiro Fokkema

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 39.3, pp. 219-222.

© 2017 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

NEDERLAND EEN GIDSLAND?

Interview met promovenda Stefanie Massink

Anna Teijeiro Fokkema

In 1975 vond er een belangrijke politieke omwenteling plaats in Spanje. Generaal Franco overleed op 20 november van dat jaar en zijn dictatuur maakte plaats voor een democratie. In Spanje was het verzet tegen de dictatuur rond 1973 al aan het toenemen en dit werd deels ook aangestuurd door de Verenigde Staten en Europese grootmachten. Dat juist het ‘kleine’ Nederland hier ook een belangrijke positie heeft ingenomen is dan ook enigszins onverwachts. Volgens Stefanie Massink, promovendus aan de Universiteit Utrecht, heeft Nederland in zekere zin zelfs als gidsland opgetreden. In haar proefschrift richt Massink zich op de rol van het kabinet-Den Uyl (1973-1977) in de democratisering van Spanje. Wat was de rol van een relatief kleine mogendheid als Nederland, welke middelen had het kabinet-Den Uyl tot zijn beschikking en waarmee onderscheidde het kabinet-Den Uyl zich van andere West-Europese landen?

Volgens Massink zijn er verschillende voorbeelden waaruit blijkt dat het kabinet-Den Uyl een rol als gidsland wilde spelen in het democratiseringsproces van Spanje. Een van deze voorbeelden is dat Nederland zijn vetorecht dreigde in te zetten als Spanje lid zou worden van de EG of de NAVO. In gesprekken tussen Nederland en andere landen, maar ook tussen Nederland en Spanje zelf, werd steeds weer benadrukt dat Spanje pas lid kon worden van de EG als het zou gaan democratiseren. Hetzelfde gold voor het NAVO-lidmaatschap: zolang Spanje geen democratisch land was, kon het volgens het kabinet-Den Uyl geen NAVO-lid worden. De Verenigde Staten daarentegen wilden wel dat Spanje lid zou worden van de NAVO en ook voor het Franco-regime zelf zou het zeer gunstig zijn geweest om tijdens de Koude Oorlog op papier deel uit te maken van een westers bondgenootschap. Dat Nederland zijn vetorecht gebruikte om de wens van de Verenigde Staten en Spanje tegen te houden, laat volgens Massink zien dat het kabinet-Den Uyl op een eigenwijze manier handelde. Dit werd overigens niet altijd evenzeer gewaardeerd door bondgenoten, maar het is wel kenmerkend geweest voor de rol die het kabinet-Den Uyl aannam tegenover Spanje.

Een ander belangrijk voorbeeld waaruit de rol van Nederlands als gidsland blijkt, is de reactie van het Nederlandse kabinet op de executie van vijf leden van de ETA en de FRAP in september 1975. Volgens Massink stond Den Uyl erop dat er een duidelijk signaal werd afgegeven aan Spanje, en de regering besloot uiteindelijk twee dingen te doen. Allereerst riep het kabinet zijn ambassadeur terug en spoorde het andere West-Europese landen aan om hetzelfde te doen. Massink stelt dat het initiatief van Nederland om een gezamenlijk politiek signaal af te geven tot nu toe erg onderbelicht is geweest. Ten tweede kwam vanuit het kabinet-Den Uyl de oproep om te protesteren tegen de doodvonnissen. Tijdens deze demonstratie op het Domplein in Utrecht hield Den Uyl zelf ook een

Stefanie Massink
(Bron: uu.nl/medewerkers/SFMMassink/)

toespraak waarin hij zei dat Franco eigenlijk een moordenaar was en dat je niet meer zomaar op de stranden van de Costa Brava kon gaan liggen. Dat een demonstratie vanuit het kabinet werd georganiseerd, kan volgens Massink als uniek worden beschouwd.

Ook uit het handelen van Max van der Stoel, de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, blijkt dat het kabinet-Den Uyl standvastig was. Hij heeft tot en met de dood van Franco nooit een Spaanse minister van Buitenlandse Zaken ontvangen, noch is hij zelf in Spanje op bezoek geweest, in tegenstelling tot

ministers uit andere West-Europese landen. Dit betekent overigens niet dat Van der Stoel nooit in gesprek is geweest met de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken. Tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 1973 in New York sprak Van der Stoel namelijk met Laureano López Rodó, de toenmalige Spaanse minister van Buitenlandse Zaken. In dit gesprek wees Van der Stoel zijn ambtsgenoot op de noodzaak van democratisering, wilde Spanje lid worden van de EG.

Een ander voorbeeld waaruit blijkt dat het kabinet-Den Uyl zeer standvastig kon zijn, is de kroning van de Spaanse koning Juan Carlos I, kort na de dood van Franco. Het kabinet-Den Uyl zag, in tegenstelling tot veel andere West-Europese landen en de Verenigde Staten, Juan Carlos als een marionet van het Franco-regime en reageerde daarom terughoudend op de kroning van Juan Carlos in 1975. Van der Stoel was ervan op de hoogte dat andere staten belangrijke vertegenwoordigers

naar de kroning zouden sturen; voorbeelden hiervan zijn de koning van België en de vicepresident van de Verenigde de Staten. Het kabinet-Den Uyl daarentegen koos heel bewust voor andere afgevaardigden. Volgens Van der Stoep had Juan Carlos in zijn toespraken te weinig garantie tot democratisering gegeven en daarom zag hij niet genoeg aanknopingspunten om een lid van het koninklijk huis te sturen of zelf de kroning bij te wonen. In plaats daarvan stuurde de regering uiteindelijk drie afgevaardigden: de grootmeester van de koningin, een lid van de Raad van State en de ambassadeur. In vergelijking met andere landen heeft Nederland dus een veel 'lagere' vertegenwoordiging gestuurd en zich veel terughoudender opgesteld. Dit kwam het kabinet-Den Uyl overigens wel op kritiek te staan. Andere landen, bijvoorbeeld Engeland en de Verenigde Staten, vonden de reactie overdreven, maar het kabinet-Den Uyl hield voet bij stuk. Overigens is Juan Carlos in zijn beginjaren ook nooit uitgenodigd voor een staatsbezoek aan Nederland, dit gebeurde pas in de jaren tachtig.

Het kabinet-Den Uyl heeft volgens Massink, juist omdat Nederland een kleine macht is op het wereldtoneel, met meer flexibiliteit kunnen handelen dan bijvoorbeeld een grootmacht als de Verenigde Staten. Het kabinet heeft hier handig gebruik van weten te maken door op een enigszins eigenwijze manier kritiek uit te dragen en politieke signalen af te geven. Volgens Massink is dit onderbelichte stukje Nederlandse geschiedenis niet alleen uiterst interessant, maar kan de rol van het relatief kleine Nederland als gidsland ook als iets unieks worden beschouwd.